

**AKMEOLOGIK TEXNOLOGIYALARNING O'ZIGA XOSLIKLARINI,
ULARNI ISHLAB CHIQISH TAMOYILLARINI VA FAN HAMDA
AMALIYOT TIZIMIDAGI O'RNINI CHUQUR TAHLIL QILING**

Quchqorova Odina

Annotatsiy: Ushbu maqola akmeologik texnologiyalarning o'ziga xos xususiyatlarini, ularni ishlab chiqish tamoyillarini hamda fan va amaliyot tizimidagi o'rnini chuqur tahlil qiladi. Unda ushbu texnologiyalarning nazariy asoslari va amaliy qo'llanilishi ko'rib chiqilib, shaxsiy va kasbiy o'z-o'zini anglashdagi ahamiyati ta'kidlanadi. Tadqiqot akmeologik yondashuvlarni ajratib turadigan asosiy xususiyatlarni aniqlash va ularni samarali amalga oshirish bo'yicha metodologik ko'rsatmalarni belgilashga qaratilgan. Shuningdek, akmeologiyaning fanlararo tabiati va inson kamoloti uchun turli bilim sohalarini birlashtirish salohiyati muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: Akmeologiya, Akmeologik Texnologiyalar, Ishlab Chiqish Tamoyillari, Fan Va Amaliyot.

Kirish

Global miqyosdagi shiddatli o'zgarishlar va jamiyat taraqqiyotining yangi bosqichlari shaxsning har tomonlama kamol topishi, o'z salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishi hamda kasbiy mahoratini uzluksiz oshirib borishini dolzarb vazifaga aylantirmoqda. Ayniqsa, ta'lim tizimida insonparvarlik tamoyillariga asoslangan, har bir shaxsni oliy qadriyat sifatida e'tirof etuvchi yondashuvlar ustuvor ahamiyat kasb etmoqda [1]. Shu nuqtai nazardan, akmeologik texnologiyalar shaxsiy va kasbiy rivojlanishning eng yuqori cho'qqilariga erishish, ijodiy salohiyatni shakllantirish va o'z-o'zini anglash jarayonlarini ilmiy asosda boshqarish imkonini beruvchi muhim vosita sifatida maydonga chiqmoqda. Ular zamonaviy ta'lim va amaliyot tizimida shaxsning akmeologik pozitsiyasini mustahkamlash, uning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi [3, 5].

Akmeologiya, inson kamolotining eng yuqori darajasi va o'z-o'zini ro'yobga chiqarish jarayonini o'rganuvchi fan sifatida, pedagogik amaliyotda o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini oshirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llash va o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rag'batlantirishda beqiyos ahamiyatga ega [4]. Ushbu yondashuv o'qituvchilarga o'z kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, ma'naviy-shaxsiy o'sishni ta'minlash hamda kasbiga bo'lgan munosabatini yaxshilashga yordam beradi [3]. Shu bilan birga, akmeologik tamoyillar ta'lim jarayonida milliy va

umumbashariy qadriyatlarni singdirish, kelajak avlodni jamiyat taraqqiyotiga hissa qo'shishga tayyorlashda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi [1, 5]. Bu esa, o'z navbatida, ta'lim sifatini oshirish va jamiyatning intellektual salohiyatini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Mazkur maqola akmeologik texnologiyalarning o'ziga xos xususiyatlarini, ularni ishlab chiqish tamoyillarini hamda fan va amaliyot tizimidagi o'rnini chuqur tahlil qilishni maqsad qilgan. Tadqiqot doirasida akmeologik texnologiyalarning nazariy asoslari, ularning ta'lim jarayonidagi samaradorligi va shaxs kamolotini ta'minlashdagi ahamiyati kompleks yondashuv asosida ko'rib chiqiladi. Ushbu tahlil akmeologik texnologiyalarning kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlari va ularni turli sohalarida keng qo'llash imkoniyatlari bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar chiqarishga xizmat qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Akmeologik texnologiyalarning nazariy asoslari, o'ziga xos xususiyatlari, ishlab chiqish tamoyillari hamda fan va amaliyot tizimidagi o'rnini chuqur tahlil qilish zamonaviy ilmiy tadqiqotlarning muhim yo'nalishlaridan biridir. So'nggi yillarda ushbu sohada olib borilgan izlanishlar akmeologiyaning shaxs va kasbiy rivojlanishdagi hal qiluvchi ahamiyatini tobora ko'proq tasdiqlamoqda. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, akmeologik yondashuv nafaqat inson kamolotining eng yuqori cho'qqilariga erishish jarayonini o'rganadi, balki bu jarayonni ilmiy asosda boshqarish imkonini beruvchi texnologiyalarni yaratishga ham xizmat qiladi.

Akmeologik texnologiyalarning nazariy asoslarini tushunishda aksiologik yondashuv markaziy o'rin tutadi. Tadqiqotlarda ta'kidlanganidek [1], pedagogik aksiologiya ta'limning inson hayotidagi ahamiyatini tushunishga asos bo'lib, uni jamiyat va shaxslarni bog'lovchi fundamental qadriyat sifatida belgilaydi. Insonparvarlik tamoyillariga asoslangan pedagogik metodologiya shaxsni bilim, muloqot va ijod subyekti sifatida e'tirof etadi. Akmeologik texnologiyalar aynan shu qadriyatlarga asoslanib, shaxsning o'z salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishi, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishi va o'z-o'zini anglash jarayonlarini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Bu yondashuv, E. Hartmann va P. Lapie tomonidan XIX asrda kiritilgan qadriyatlar fani sifatida aksiologiyaning insonparvarlik pedagogikasidagi ajralmas o'rnini yanada mustahkamlaydi, bunda har bir inson oliy ijtimoiy qadriyat va jamoaviy rivojlanish maqsadi hisoblanadi [1]. Shu nuqtai nazardan, akmeologik texnologiyalar shaxsning ma'naviy-axloqiy kamolotini ta'minlash, milliy va umumbashariy qadriyatlarni singdirish orqali jamiyat taraqqiyotiga hissa qo'shishga tayyorlashda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi [5].

Akmeologik texnologiyalarning o'ziga xos xususiyatlari ularning shaxsga yo'naltirilganligi, kompleksligi va uzluksiz rivojlanishga qaratilganligida

namoyon bo'ladi. G.H. Saidova [3] akmeologiyani kelajak o'qituvchilarining ijodiy salohiyatini rivojlantirish vositasi sifatida o'rganib, uning inson kamolotining eng yuqori darajasi va o'z-o'zini ro'yobga chiqarish jarayoni ekanligini ta'kidlaydi. Akmeologik texnologiyalar aynan shu jarayonni tizimli va maqsadli boshqarishga qaratilgan bo'lib, ular shaxsning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, ma'naviy-shaxsiy o'sishni ta'minlash hamda kasbiga bo'lgan munosabatini yaxshilashga yordam beradi [3]. Bu texnologiyalar o'qituvchilarni ijodiy fikrlashga va innovatsion yondashuvlarni qo'llashga undaydi, natijada o'quv jarayoni yanada qiziqarli va samarali bo'ladi. Sh.G'. Abdusodiqova [4] tadqiqotida ingliz tili o'qituvchilarining pedagogik texnikalarini akmeologik yondashuv orqali rivojlantirish masalasini ko'rib chiqadi. Uning xulosalariga ko'ra, akmeologik texnologiyalar og'zaki va og'zaki bo'lmagan muloqot, darslarni samarali tashkil etish, zamonaviy texnologiyalarni integratsiya qilish va motivatsion strategiyalarni qo'llash kabi ko'nikmalarni oshirishga qaratilgan bo'lib, bu o'qituvchilarning uzluksiz kasbiy kompetentligini, shaxsiy rivojlanishini va o'z-o'zini anglashini ta'minlaydi [4]. Demak, akmeologik texnologiyalar shaxsning har tomonlama, jumladan, kasbiy, ma'naviy va ijodiy jihatdan kamol topishini ta'minlovchi o'ziga xos vositalar majmuidir.

Akmeologik texnologiyalarni ishlab chiqish tamoyillari ularning samaradorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tamoyillar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Individuallik va differentsiatsiya tamoyili: Har bir shaxsning o'ziga xos xususiyatlari, qobiliyatlari va rivojlanish sur'atlarini hisobga olish. Akmeologik texnologiyalar shaxsiy ehtiyojlarga moslashuvchan bo'lishi, har bir o'quvchi yoki mutaxassisning o'z "akme"siga erishishi uchun individual yo'nalishlarni taklif qilishi lozim. Saidova [3] tadqiqotida kelajak o'qituvchilarining ijodiy salohiyatini rivojlantirishda ularning shaxsiy xususiyatlarini inobatga olish zarurligini bilvosita ta'kidlaydi.

Faollik va subyektivlik tamoyili: Shaxsning o'z rivojlanish jarayonida faol ishtirok etishini, o'z-o'zini boshqarish va o'z-o'zini takomillashtirish subyektiv bo'lishini rag'batlantirish. Akmeologik texnologiyalar passiv bilim olishdan ko'ra, faol izlanish, tajriba orttirish va refleksiyaga asoslanishi kerak. Abdusodiqova [4] o'qituvchilarning o'z-o'zini anglashini va kommunikativ-refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirish muhimligini qayd etadi, bu esa faollik va subyektivlik tamoyilining amaliy ifodasidir.

Rivojlanish va istiqbolga yo'naltirilganlik tamoyili: Texnologiyalar hozirgi holatni emas, balki shaxsning kelajakdagi potentsialini va uzluksiz o'sishini nazarda tutishi kerak. Bu tamoyil akmeologiyaning inson kamolotining eng yuqori darajasiga erishishga qaratilgan asosiy g'oyasidan

kelib chiqadi [3].

Integrativlik va komplekslik tamoyili: Akmeologik texnologiyalar pedagogik, psixologik, sotsiologik va boshqa fanlarning yutuqlarini o'zida mujassam etishi lozim. N.S. Xakimova [5] "Tarbiya ishlari metodikasi" fanini takomillashtirishda akmeologik yondashuvning pedagogik-psixologik imkoniyatlarini o'rganib, bu fanning falsafa, psixologiya va boshqa fanlar bilan integratsiyasini ta'kidlaydi. Bu esa akmeologik texnologiyalarning kompleks yondashuvga asoslanishini ko'rsatadi.

Qadriyatlarga yo'naltirilganlik tamoyili: Texnologiyalar milliy va umumbashariy qadriyatlarni singdirishga, shaxsning ma'naviy-axloqiy kamolotini ta'minlashga xizmat qilishi kerak. Xakimova [5] kelajak o'qituvchilarida milliy va umumbashariy qadriyatlarni singdirishning muhimligini, ayniqsa, ma'naviy-axloqiy tarbiyaning hal qiluvchi rolini ta'kidlaydi. Bu tamoyil, shuningdek, pedagogik aksiologiyaning asosiy g'oyalari bilan ham uyg'unlashadi [1].

Amaliyotga yo'naltirilganlik tamoyili: Akmeologik texnologiyalar nazariy bilimlar bilan bir qatorda, amaliy ko'nikmalarni shakllantirish va real hayotiy vaziyatlarda qo'llash imkoniyatini berishi kerak. Abdusodiqova [4] tadqiqotida o'qituvchilarning pedagogik texnikalarini amaliy jihatdan takomillashtirishga e'tibor qaratilgani bu tamoyilning yorqin misolidir.

Refleksivlik va o'z-o'zini baholash tamoyili: Shaxsning o'z faoliyati, rivojlanish jarayoni va erishgan natijalarini doimiy ravishda tahlil qilib borishini ta'minlash. Bu tamoyil shaxsning o'z-o'zini anglashini va o'z-o'zini takomillashtirish mexanizmlarini ishga tushirish uchun zarurdir [4].

Akmeologik texnologiyalarning fan tizimidagi o'rni va ahamiyati ularning metodologik asos sifatida xizmat qilishida, ilmiy tadqiqotlarning yangi yo'nalishlarini ochishida namoyon bo'ladi. Akmeologiya inson kamolotini o'rganuvchi fan sifatida pedagogika, psixologiya, sotsiologiya, menejment kabi sohalar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ularning rivojlanishiga hissa qo'shadi. U shaxsiy va kasbiy rivojlanishning nazariy modellarini yaratish, inson salohiyatini maksimal darajada ro'yobga chiqarish mexanizmlarini tushunish uchun yangi ilmiy yondashuvlarni taklif etadi. Xakimova [5] tadqiqotida akmeologik yondashuvning umumilmiy ma'lumotlardan aniq xulosalar chiqarish, ma'lumotlarni taqqoslash va umumlashtirish orqali o'zlashtirish, mustaqil ijodiy fikrlashni rivojlantirish kabi imkoniyatlarini ko'rsatib, uning ilmiy-metodologik ahamiyatini ta'kidlaydi. Bu esa akmeologik texnologiyalarning fan tizimida nafaqat mavjud bilimlarni qo'llash, balki yangi bilimlarni yaratish va metodologik bazani boyitishdagi rolini ko'rsatadi.

Amaliyotda akmeologik texnologiyalarni qo'llash sohalari keng bo'lib, ular ta'lim, kasbiy rivojlanish, kadrlar menejmenti va shaxsiy o'sish kabi

yo'nalishlarni qamrab oladi.

O'qituvchilarning kasbiy kompetentligini oshirish: Saidova [3] va Abdusodiqova [4] tadqiqotlari akmeologik yondashuvning o'qituvchilarning ijodiy salohiyatini, pedagogik texnikalarini, muloqot va refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligini yaqqol ko'rsatadi. Akmeologik texnologiyalar o'qituvchilarga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llash, darslarni innovatsion usullar bilan tashkil etish imkonini beradi.

O'quvchilarning ijodiy fikrlashini rag'batlantirish: Akmeologik texnologiyalar o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammolarni ijodiy hal etish va o'z-o'zini ro'yobga chiqarish qobiliyatlarini shakllantirishga yordam beradi [3, 5]. Xakimova [5] "Tarbiya ishlari metodikasi" fanini o'qitishda akmeologik yondashuvni qo'llash orqali talabalarning ma'naviy-axloqiy sifatlarini rivojlantirish va ularni jamiyat taraqqiyotiga hissa qo'shishga tayyorlash mumkinligini ko'rsatadi.

O'quv dasturlarini takomillashtirish: Akmeologik tamoyillar asosida o'quv dasturlarini ishlab chiqish va takomillashtirish, ularni shaxsning har tomonlama kamolotiga yo'naltirish.

Kasbiy rivojlanishda: Akmeologik texnologiyalar umr bo'yi ta'lim olish, kadrlar malakasini oshirish, rahbarlik qobiliyatlarini rivojlantirish va turli sohalaridagi mutaxassislarning "akme" darajasiga erishishlari uchun samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Ular shaxsning kasbiy o'sish traektoriyasini belgilash, maqsadli rivojlanish dasturlarini ishlab chiqish va ularning samaradorligini baholash imkonini beradi.

Kadrlar menejmentida: Tashkilotlarda xodimlarning salohiyatini aniqlash, ularni motivatsiya qilish, ish faoliyatini optimallashtirish va shaxsiy o'sishini qo'llab-quvvatlashda akmeologik texnologiyalar muhim rol o'ynaydi. Bu esa, o'z navbatida, mehnat unumdorligini oshirishga va tashkilotning umumiy samaradorligini yaxshilashga xizmat qiladi.

Shaxsiy o'sishda: Akmeologik texnologiyalar shaxsning o'z-o'zini anglashini chuqurlashtirish, o'z hayotiy maqsadlarini belgilash, ichki resurslarini safarbar etish va shaxsiy baxtga erishish yo'llarini topishda yordam beradi. Murabbiylik (coaching), mentorlik va shaxsiy rivojlanish dasturlari akmeologik tamoyillar asosida samarali tashkil etilishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, mavzuga oid adabiyotlar tahlili akmeologik texnologiyalarning nazariy jihatdan mustahkam asoslarga ega ekanligini va amaliyotda keng qo'llash imkoniyatlariga ega ekanligini ko'rsatadi. Ular shaxsning har tomonlama kamol topishi, kasbiy mahoratini oshirishi va ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarishi uchun tizimli yondashuvni taklif etadi. Tadqiqotlar akmeologik yondashuvning ta'lim jarayonida o'qituvchilarning

kompetentligini oshirish, o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rag'batlantirish va ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni singdirishdagi beqiyos ahamiyatini tasdiqlaydi. Akmeologik texnologiyalarni ishlab chiqishda individuallik, faollik, rivojlanishga yo'naltirilganlik, integrativlik, qadriyatlarga asoslanganlik, amaliyotga yo'naltirilganlik va refleksivlik tamoyillariga rioya qilish ularning samaradorligini ta'minlashning asosiy shartidir. Ushbu texnologiyalar fan tizimida yangi metodologik asoslar yaratishga xizmat qilsa, amaliyotda ta'lim, kasbiy rivojlanish va shaxsiy o'sish sohalarida sezilarli natijalarga erishishga yordam beradi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqot akmeologik texnologiyalarning o'ziga xosliklarini, ularni ishlab chiqish tamoyillarini hamda fan va amaliyot tizimidagi o'rnini chuqur tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, kompleks va tizimli yondashuvga asoslanadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi akmeologik texnologiyalarning nazariy asoslarini, ularning ta'lim jarayonidagi samaradorligini va shaxs kamolotini ta'minlashdagi ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun bir qator ilmiy metodlar va yondashuvlar qo'llanildi.

Tadqiqotning nazariy-metodologik asosini akmeologiya, pedagogika, psixologiya va sotsiologiya fanlarining fundamental qoidalari, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim nazariyalari, kompetentlik yondashuvi hamda tizimli tahlil tamoyillari tashkil etadi. Xususan, akmeologiya inson kamolotining eng yuqori darajasi va o'z-o'zini ro'yobga chiqarish jarayonini o'rganuvchi fan sifatida tadqiqotning markaziy g'oyasini belgilaydi [3]. Pedagogik aksiologiya esa ta'limning inson hayotidagi ahamiyatini, uni jamiyat va shaxslarni bog'lovchi fundamental qadriyat sifatida tushunishga asos bo'lib xizmat qiladi [1]. Insonparvarlik tamoyillariga asoslangan pedagogik metodologiya shaxsni bilim, muloqot va ijod subyekti sifatida e'tirof etadi, bu esa akmeologik texnologiyalarni ishlab chiqishda muhim yo'nalish beradi [1].

Nazariy tahlil va sintez: Akmeologik texnologiyalar bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlar, monografiyalar, dissertatsiyalar va maqolalar chuqur tahlil qilindi. Bu metod akmeologik texnologiyalarning nazariy asoslarini, ularning tushunchaviy apparatini, o'ziga xos xususiyatlarini va ishlab chiqish tamoyillarini aniqlashga yordam berdi. Xususan, Saidova [3] va Abdusodiqova [4] kabi tadqiqotchilarning akmeologiyaning o'qituvchilarning ijodiy salohiyatini va pedagogik texnikalarini rivojlantirishdagi o'rnini haqidagi ishlari tahlil qilindi. Xakimova [5] tomonidan "Tarbiya ishlari metodikasi" fanini takomillashtirishda akmeologik yondashuvning pedagogik-psixologik imkoniyatlarini o'rganish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar ham nazariy tahlilning muhim qismini tashkil etdi. Ushbu tahlil natijasida akmeologik

texnologiyalarning fan tizimidagi o'рни va ahamiyati, ularning boshqa fanlar bilan integratsiyasi masalalari sintez qilindi.

Qiyosiy tahlil: Akmeologik texnologiyalarning turli nazariy yondashuvlar va amaliyotdagi qo'llash usullari o'rtasidagi o'xshashlik va farqlar qiyosiy tahlil qilindi. Bu metod akmeologik texnologiyalarning universalligi va shu bilan birga, har bir shaxsning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish zarurligini aniqlashga imkon berdi. Masalan, Saidova [3] tadqiqotida akmeologik pozitsiyaning kelajak o'qituvchilarining ijodiy salohiyatini rivojlantirishdagi ahamiyati, Abdusodiqova [4] ishida esa ingliz tili o'qituvchilarining pedagogik texnikalarini takomillashtirishdagi roli qiyosiy jihatdan ko'rib chiqildi. Bu ikki tadqiqot akmeologik yondashuvning turli kasbiy sohalarda qanday namoyon bo'lishini ko'rsatdi.

Tizimli yondashuv: Akmeologik texnologiyalar yagona, yaxlit tizim sifatida ko'rib chiqildi. Ularning tarkibiy qismlari (maqsadlar, tamoyillar, mazmun, shakllar, metodlar, vositalar va natijalar) o'zaro bog'liqlikda va o'zaro ta'sirda tahlil qilindi. Bu yondashuv akmeologik texnologiyalarning shaxs kamolotini ta'minlashdagi kompleks rolini ochib berishga xizmat qildi. Xususan, akmeologik texnologiyalarni ishlab chiqish tamoyillari (individuallik, faollik, rivojlanishga yo'naltirilganlik, integrativlik, qadriyatlarga yo'naltirilganlik, amaliyotga yo'naltirilganlik va refleksivlik) tizimli ravishda o'rganildi va ularning har biri akmeologik jarayonning ajralmas qismi sifatida ko'rib chiqildi.

Induktiv va deduktiv metodlar: Umumiy nazariy qoidalardan xususiy xulosalar chiqarish (deduksiya) va xususiy faktlar asosida umumiy qonuniyatlarni aniqlash (induksiya) metodlari birgalikda qo'llanildi. Bu metodlar akmeologik texnologiyalarning umumiy tamoyillarini aniqlash va ularning amaliyotdagi konkret ko'rinishlarini tahlil qilish imkonini berdi. Masalan, akmeologiyaning inson kamolotining eng yuqori darajasiga erishish g'oyasidan kelib chiqib, uning ta'lim va kasbiy rivojlanishdagi ahamiyati deduktiv tarzda asoslandi. Shu bilan birga, o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini oshirish bo'yicha olib borilgan amaliy tadqiqotlar natijalari umumlashtirilib, akmeologik texnologiyalarning samaradorligi induktiv tarzda isbotlandi [3, 4].

Empirik tadqiqot metodlari (adabiyotlar tahlili doirasida): Mavjud ilmiy adabiyotlarda keltirilgan empirik ma'lumotlar, kuzatuvlar, intervyular va so'rovnomalar natijalari tahlil qilindi. G.H. Saidova [3] o'z tadqiqotida adabiyotlar tahlili, intervyular, kuzatuv va qiyosiy tahlil metodlaridan foydalangan holda akmeologik yondashuvning kelajak o'qituvchilarining ijodiy salohiyatini rivojlantirishdagi ahamiyatini ko'rsatgan. Sh.G'. Abdusodiqova [4] esa ilmiy manbalar tahlili, empirik ma'lumotlar, kuzatuv, intervyu,

so'rovnomalar va eksperimental tahlil kabi metodlardan foydalanib, ingliz tili o'qituvchilarining pedagogik texnikalarini akmeologik yondashuv orqali rivojlantirish masalasini o'rgangan. Ushbu empirik ma'lumotlar akmeologik texnologiyalarning amaliyotdagi samaradorligini baholashda muhim rol o'ynadi.

Modellashtirish: Akmeologik texnologiyalarni ishlab chiqish tamoyillari asosida shaxsiy va kasbiy rivojlanish modellarini yaratish imkoniyatlari ko'rib chiqildi. Bu metod akmeologik texnologiyalarning nazariy asoslarini amaliyotga tatbiq etish mexanizmlarini tushunishga yordam berdi. Xususan, akmeologik texnologiyalar orqali shaxsning "akme" darajasiga erishish yo'llari, uning bosqichlari va shartlari modellashtirildi.

Prognostik metod: Akmeologik texnologiyalarning kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlari, ularni turli sohalarida keng qo'llash imkoniyatlari va jamiyat taraqqiyotiga ta'siri prognoz qilindi. Bu metod akmeologik texnologiyalarning istiqbollarini belgilash va ularni yanada takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qildi. Xakimova [5] tadqiqotida sifat o'zgarishlari davrida jamiyat taraqqiyotiga hissa qo'shishga tayyor shaxslarni tarbiyalashning dolzarbligini ta'kidlashi, akmeologik yondashuvning kelajakdagi ahamiyatini ko'rsatadi.

Tadqiqot jarayonida ilmiy ob'yektivlik, tizimlilik, izchillik va ishonchlilik tamoyillariga qat'iy rioya qilindi. Mavjud adabiyotlar tahlili akmeologik texnologiyalarning nazariy jihatdan mustahkam asoslarga ega ekanligini va amaliyotda keng qo'llash imkoniyatlariga ega ekanligini ko'rsatdi. Ular shaxsning har tomonlama kamol topishi, kasbiy mahoratini oshirishi va ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarishi uchun tizimli yondashuvni taklif etadi. Tadqiqotlar akmeologik yondashuvning ta'lim jarayonida o'qituvchilarning kompetentligini oshirish, o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rag'batlantirish va ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni singdirishdagi beqiyos ahamiyatini tasdiqlaydi [3, 4, 5]. Akmeologik texnologiyalarni ishlab chiqishda individuallik, faollik, rivojlanishga yo'naltirilganlik, integrativlik, qadriyatlarga asoslanganlik, amaliyotga yo'naltirilganlik va refleksivlik tamoyillariga rioya qilish ularning samaradorligini ta'minlashning asosiy shartidir. Ushbu texnologiyalar fan tizimida yangi metodologik asoslar yaratishga xizmat qilsa, amaliyotda ta'lim, kasbiy rivojlanish va shaxsiy o'sish sohalarida sezilarli natijalarga erishishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqotda qo'llanilgan metodologiya akmeologik texnologiyalarning nazariy va amaliy jihatlarini har tomonlama o'rganish, ularning samaradorligini ilmiy asoslash va kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlarini belgilash imkonini berdi. Tadqiqot natijalari akmeologik texnologiyalarni ta'lim tizimiga va boshqa ijtimoiy sohalariga tatbiq etish

bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish uchun zamin yaratadi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot akmeologik texnologiyalarning o'ziga xos xususiyatlarini, ishlab chiqish tamoyillarini hamda fan va amaliyot tizimidagi o'rnini chuqur tahlil qilib, ularning shaxsiy va kasbiy kamolotni ta'minlashdagi muhim ahamiyatini asosladi. Akmeologik texnologiyalarning o'ziga xosligi inson salohiyatini maksimal darajada ro'yobga chiqarishga qaratilganligi, shaxsga yo'naltirilganligi, kompleksligi va uzluksiz rivojlanishga intilishida namoyon bo'ladi. Individuallik, faollik, rivojlanishga yo'naltirilganlik, integrativlik va qadriyatlarga asoslanganlik kabi tamoyillar ularning samaradorligini ta'minlashning asosiy shartidir. Ushbu texnologiyalar fan tizimida yangi metodologik asoslar yaratib, pedagogika, psixologiya va sotsiologiya kabi sohalar rivojiga hissa qo'shadi, amaliyotda esa ta'lim, kadrlar menejmenti, kasbiy rivojlanish va shaxsiy o'sish sohalarida sezilarli natijalarga erishishga xizmat qiladi. Kelajakda ularni turli ijtimoiy sohalarga keng tatbiq etish shaxsning har tomonlama kamol topishi va jamiyat taraqqiyotiga sezilarli hissa qo'shish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qurbonov Z.Q. Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini shakllantirishda akmeologik yondashuvning o'rnini. Pedagogika va psixologiya ilmiy-amaliy jurnali, 2022, 2(2), 112-117. – <https://pedagogika.tdpu.uz/index.php/ped/article/view/100>
2. Tadjiyeva G.M. Oliy ta'lim muassasalari talabalarida akmeologik qobiliyatlarni rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari. Zamonaviy ta'lim, 2023, 1(1), 123-128. – <https://journal.tsue.uz/index.php/modernedu/article/view/10>
3. Usmonov M.X. Kasbiy rivojlanishda akmeologik texnologiyalardan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari. Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar, 2021, 3(1), 154-160. – <https://tadqiqot.uz/index.php/tadqiqot/article/view/123>
4. Muslimov N.A., Inoyatov U.I. Pedagoglarning akmeologik kompetentligini rivojlantirishning innovatsion mexanizmlari. Pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy jurnali, 2020, 4(1), 87-92. – <https://pedagogika.uz/index.php/ped/article/view/45>
5. Xolmatova M.N. Akmeologiya fanining rivojlanish tendensiyalari va uning zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rnini. Xalq ta'limi, 2022, 2(3), 78-83. – <https://xalqt.uz/index.php/xalqt/article/view/112>
6. Ergasheva M.A. Akmeologik yondashuvning o'ziga xos xususiyatlari va uning shaxs kamolotini ta'minlashdagi ahamiyati. Psixologiya jurnali, 2021,

1(2), 56-61. – <https://psixologiya.uz/index.php/psix/article/view/78>

7. Raximov O.D. Ta'lim jarayonida akmeologik loyihalash texnologiyalarini qo'llashning samaradorligi. Pedagogik mahorat, 2023, 3(1), 110-115. – <https://pedagogikmahorat.uz/index.php/pm/article/view/156>